

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain 2 luvun muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisilain turvallisuustarkastussäätelyä siten, että poliisilla olisi mahdollisuus nykyistä kattavampien turvallisuustarkastusten tekemiseen erityistä suojelua tai erityistä valvontaa edellyttävissä tilaisuuksissa ja tapahtumissa. Poliisimiehellä olisi tilanteen välttämättä edellyttäessä oikeus tarkastaa henkilö paitsi vaaraa aiheuttavien esineiden ja aineiden varalta, myös sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan sellaisia esineitä tai aineita, joiden hallussapito tilaisuudessa on muuten laissa tai lain nojalla kielletty. Lisäksi poliisimiehen oikeutta tarkastuksen tekemiseen tilaisuus- tai tapahtumapaikoilla täydennettäisiin nykyisestä siten, että poliisimies voisi tilanteen edellyttäessä kohdistaa turvallisuustarkastuksen myös tilaisuuden järjestämisalueella olevaan henkilöön.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä marraskuuta 2017.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 NYKYTILA.....	3
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
Poliisilain tilaisuuksiin liittyviä turvallisuustarkastuksia koskevat säännökset.....	3
Turvallisuustarkastuksen alueellinen ulottuvuus.....	3
Turvallisuustarkastuksen tarkoitus.....	4
Turvallisuustarkastuksen toimittaminen.....	4
Turvallisuustarkastus henkilöön liittyvän poliisin virkatehtävän yhteydessä.....	5
Kokoontumislain säännökset.....	6
2 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	7
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	8
3.1 Taloudelliset vaikutukset.....	8
3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	8
3.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	8
4 ASIAN VALMISTELU.....	9
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	10
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	10
2 luku Yleiset toimivaltuudet	10
2 VOIMAANTULO.....	14
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	14
LAKIEHDOTUS.....	17
Laki poliisilain 2 luvun muuttamisesta.....	17
LIITE.....	19
RINNAKKAISTEKSTI.....	19
Laki poliisilain 2 luvun muuttamisesta.....	19

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito erilaisissa tilaisuuksissa, tapahtumissa ja kokouksissa kuuluu poliisin tehtäviin sekä poliisilain (872/2011) että kokoontumislain (530/1999) yleisten tehtäväsäännösten nojalla. Eräs näihin tehtäviin liittyvä poliisin toimivaltasäännös on poliisilain 2 luvun 12 §:ssä säädetty poliisimiehen oikeus turvallisuustarkastuksen toimittamiseen erityistä suojelua edellyttävissä tilaisuuksissa. Turvallisuustarkastusta koskevista säännöksistä on havaittu täydentämis- ja täsmentämistarpeita tarkastusoikeuden alueellisen ulottuvuuden ja tarkastuksen piiriin kuuluvien esineiden ja aineiden osalta. Lisäksi tilaisuuksiin liittyvästä turvallisuustarkastuksesta tulisi selvytyden vuoksi säätää erillisessä pykälässä.

Poliisilain tilaisuuksiin liittyviä turvallisuustarkastuksia koskevat säännökset

Poliisimiehen oikeudesta turvallisuustarkastuksen toimittamiseen eräissä tiloissa ja tilaisuuksissa säädetään poliisilain 2 luvun 12 §:n 3 momentissa. Momentin mukaan poliisimiehellä on tilanteen vaatimin tavoin ja edellyttämässä laajuudessa oikeus tarkastaa oikeudenkäyntiin sekä erityistä suojelua edellyttävään kokoukseen, yleisötilaisuuteen tai muuhun vastaavaan tilaisuuteen tai tilaisuuden osallistujien majoitustiloihin saapuva tai sieltä poistuva taikka tilaisuuden järjestämispaikan tai majoitustilojen välittömässä läheisyydessä oleva henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan sellaisia esineitä tai aineita, joilla voidaan aiheuttaa vaaraa tilaisuuteen osallistuvien tai majoitustiloissa olevien tai muiden henkilöiden turvallisuudelle. Poistuvan henkilön tarkastaminen edellyttää tilaisuudessa tai majoitustiloissa järjestyshäiriönä tai muuten ilmennyttä erityistä syytä. Pykälän 4 momentin mukaan 1 ja 3 momentissa tarkoitettavat vaaralliset esineet tai aineet on tarvittaessa otettava pois tarkastettavalta. Pois on otettava myös esineet tai aineet, joiden hallussapito on muuten lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen nojalla kielletty.

Poliisilain 2 luvun 13 §:n mukaan turvallisuustarkastus toimitetaan käsin tunnustelemalla, koulutettua koiraa käyttäen, metallinilmaisinta tai muuta vastaavaa teknistä laitetta käyttäen taikka muulla niihin rinnastettavalla tavalla. Tarkastuksella ei saa puuttua tarkastettavan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen enempää kuin tehtävän suorittamiseksi on välttämätöntä. Tarkastuksessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta.

Turvallisuustarkastuksen alueellinen ulottuvuus

Poliisilain 2 luvun 12 §:n 3 momentissa mainitaan erikseen oikeudenkäynti tilaisuudeksi, johon liittyen turvallisuustarkastus voi tulla kyseeseen. Momentin perustelujen mukaan säännöksessä tarkoitettuja erityistä suojelua edellyttäviä kokouksia ja muita vastaavia tilaisuuksia ovat esimerkiksi valtiovierailuihin liittyvät tilaisuudet ja merkittävät kansainväliset kokoukset, sekä näihin liittyvät majoitustilat, esimerkiksi hotellit (HE 224/2010 vp, s. 80). Säännöksessä tarkoitettua suojelua saattaa edellyttää myös yleinen kokous tai muunlainen yleisötilaisuus, johon liittyy ennakoituja turvallisuusuhkia, esimerkiksi jalkapallo-ottelu, johon liittyy katsojainväkivallan uhkaa tai kannattajajoukkojen välisen yhteenoton uhkaa urheilustadionin läheisyydessä (HE 34/1999 vp, s. 25).

Poliisilain 2 luvun 12 §:n 3 momentin mukaan tarkastus voidaan kohdistaa paikalle saapuvaan, tilaisuuden järjestämispaikan tai majoitustilojen välittömässä läheisyydessä olevaan sekä erityisestä syystä myös poistuvaan henkilöön. Momentin sanamuodon mukaan poliisimies ei siten voisi toimittaa turvallisuustarkastusta tilanteessa, jossa henkilö on jo paikalla tilaisuudes-

sa tai majoitustiloissa. Sekä käytännön poliisitoiminnassa että oikeuskirjallisuudessa on esitetty näkemyksiä, joiden mukaan tarkastustoimivaltuuden alueellista kattavuutta on tilaisuuksien turvallisuuden ylläpidon näkökulmasta tarpeettomasti rajoitettu. On katsottu, että turvallisuustarkastuksen toimittaminen saattaa säännösten valossa olla kyseenalaista esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa poliisi saa tilaisuuden aikana uskottavan vihjetiedon siitä, että jollakin tilaisuudessa paikalla olijalla on hallussaan vaarallinen esine tai vaarallista ainetta. On huomattava, että esimerkiksi järjestyksenvalvojalla on yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) 46 §:n mukaan oikeus tehdä turvallisuustarkastus paitsi toimialueelleen pyrkivälle, myös toimialueella olevalle henkilölle.

Esityksessä ehdotetaan jäljempänä myös turvallisuustarkastuksen alaan kuuluvien esineiden ja aineiden piirin laajentamista vaaraa aiheuttavien esineiden lisäksi muihin tilaisuudessa laittomiin esineisiin. Esimerkiksi yleisötilaisuuksiin liittyvien huumausainerikosten kohdalla on tyyppillistä, että huumausaineiden laittomaan levitykseen liittyvää toimintaa ilmenee sekä yleisötilaisuuksien ja tapahtumien järjestämisalueilla että niiden välittömässä läheisyydessä, esimerkiksi festivaalialueen porttien läheisyydessä.

Turvallisuustarkastuksen tarkoitus

Poliisilain 2 luvun 12 §:n 3 momentissa tarkoitettu turvallisuustarkastus voidaan toimittaa oikeudenkäyntien ja suojelua edellyttävien tilaisuuksien ja tapahtumien turvaamiseksi. Tarkastus voidaan momentin mukaan tehdä sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan sellaisia esineitä tai aineita, joilla voidaan aiheuttaa vaaraa tilaisuuteen osallistuvien tai majoitustiloissa olevien tai muiden henkilöiden turvallisuudelle. Lain sanamuodon mukaan turvallisuustarkastus voidaan siten toimittaa ainoastaan henkilöiden turvallisuuden kannalta merkityksellisten esineiden tai aineiden löytämiseksi. Säännöksen perustelujen mukaan kyse on aseista tai muista vaarallisista esineistä (HE 34/1999 vp, s. 25). Pykälän perusteluissa todetaan muun muassa, että turvallisuustarkastuksen yhteydessä saattaa löytyä esineitä tai aineita, joiden hallussapito on rangaistavaa, mutta jotka eivät välttämättä ole 3 momentissa tarkoitettuja vaarallisia esineitä tai aineita. Esimerkkinä tällaisista esineistä tai aineista mainitaan huumausaineet (HE 224/2010 vp, s. 81). Perusteluissa ei oteta kantaa esimerkiksi siihen, voivatko sellaiset huumausaineet, joiden käyttöön liittyy virheellisestä annostelusta tai epäpuhtaudesta johtuva hengenvaara tai kertaluonteisestakin käytöstä johtuva vakavan terveydellisen vaurion vaara, olla momentissa tarkoitettuja vaarallisia esineitä tai aineita. Nopeasti vaikuttavia huumausaineita, jotka aiheuttavat muistinmenetystä, voidaan käyttää myös vahingoittamistarkoituksessa, esimerkiksi uhrin saattamiseen sellaiseen tilaan, että jokin muu rikos voidaan toteuttaa. Pykälän määritelmää vaaraa aiheuttavista esineistä ja aineista voidaan siten pitää osittain ongelmallisena.

Turvallisuustarkastuksen toimittaminen

Poliisilain 2 luvun 12 §:n 3 momentin perustelujen mukaan turvallisuustarkastuksessa lähtökohtana ei tulisi olla kaikkien tilaisuuteen tai majoitustiloihin saapuvien henkilöiden tarkastaminen. Lisäksi tarkastaminen tulisi tehdä niin vähän henkilöön ja hänen omaisuuteensa puuttuvalla tavalla kuin mahdollista (HE 224/2010 vp, s. 80). Turvallisuustarkastuksen toimittamisessa noudatettavista menettelytavoista säädetään poliisilain 2 luvun 13 §:ssä. Turvallisuustarkastuksen toimittaminen voidaan tehdä ensinnäkin käsin tunnustelemalla, joka käsittää säännöksen perustelujen mukaan henkilön mukana olevien tavaroiden päällispuolisen tarkastuksen. Turvallisuustarkastus käsin tunnustelemalla mahdollistaa henkilön yllä olevien vaatteiden ja mukana olevien tavaroiden tietynasteisen tarkastamisen myös tavaroiden sisällön osalta säännöksessä tarkoitettujen esineiden ja aineiden varalta. Pykälässä mainitaan nimenomaisena menettelytapana myös metallinilmaisimen tai muun vastaavan teknisen laitteen käyttäminen. Teknisen laitteen käyttäminen on tarkoituksenmukaista lähinnä 12 §:n 3 momentissa mainituissa väkimäärältään suurissa tilaisuuksissa. Muulla vastaavalla laitteella säännöksessä tar-

koitetaan esimerkiksi läpivalaisulaitetta. Ilmaisulla muu siihen rinnastettava tapa on perusteluissa pyritty korostamaan poliisimiehen tilannekohtaista harkintaa, jos tilanne ei mahdollista säännöksessä mainittujen keinojen käyttämisestä (HE 224/2010 vp, s. 81). Tarkastuksen teknisen toteuttamisen suhteen säännös on jätetty avoimeksi siten, että se tarvittaessa mahdollistaa teknisen kehityksen myötä uudentyypisten aineiden tunnistusvälineiden käyttöönoton lakia muuttamatta.

Säännöksessä mainitaan erikseen myös koulutetun koiran käyttö. Koulutetulla koiralla tarkoitetaan poliisikoiraa tai muuta viranomaisen käyttöön tarkoitettua koiraa. Koira on tarkan hajuaistinsa vuoksi erittäin hyödyllinen esimerkiksi tilanteessa, jossa tarkastettavalla on hallussaan kätkeytyjä räjähdetäi muita vastaavia aineita siten, että niitä ei muutoin pystyittäisi havaitsemaan. Perusteluissa todetaan, että poliisikoiran käyttö on tarkoituksenmukaista esimerkiksi 12 §:n 3 momentissa mainituissa väkimmäältään suurissa tilaisuuksissa (HE 224/2010 vp, s. 81). Myös esimerkiksi huumekoira olisi tarkan hajuaistinsa vuoksi erittäin tehokas apuväline yleisimpien huumeaineksi luokiteltujen aineiden etsinnässä ja tarkastusten kohdentamisessa yleisötilaisuuksissa ja -tapahtumissa. Pakkokeinolain (806/2011) 8 luvussa säädetään henkilöön kohdistuvista etsinnöistä. Esimerkiksi luvun 31 §:ssä säädetyn henkilöntarkastuksen toimittaminen edellyttää muun muassa konkreettista rikosepäilyä. Yleisötilaisuuksissa, joiden osallistujamäärät ovat suuria, on ilmennyt tarvetta myös sellaisiin erityisesti ennalta estävässä tarkoituksessa tehtäviin poliisin toteuttamiin tarkastuksiin, joiden toimittaminen ei edellytä konkreettisen rikosepäilyn olemassaoloa. Väkimäärältään suurissa tilaisuuksissa yksittäistä henkilöä koskevien havaintojen tekeminen on usein haasteellista. Kuitenkin tilaisuuden järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen saattaa edellyttää puuttumista vaaraa aiheuttavien tai muuten laittomien esineiden ja aineiden kulkeutumiseen yleisötilaisuuteen. Lisäksi voi olla tarpeen puuttua tällaisten esineiden ja aineiden hallussapitoon tilaisuuden järjestämisalueella.

Poliisilain 2 luvun 13 §:n 2 momentissa säädetään poliisin suorittaman turvallisuustarkastuksen yhteydessä noudatettavista periaatteista. Perustelujen mukaan tarkastaminen tulee tehdä niin vähän henkilöön ja hänen omaisuuteensa puuttuvalla tavalla kuin on mahdollista, mikä tarkoittaa vähimmän haitan periaatteen korostamista menettelyssä. Vähimmän haitan periaatteesta säättäminen erikseen kyseisessä pykälässä on katsottu perustelluksi poliisin tehtävien moninaisuudesta johtuen. Tarkoituksena on painottaa sitä, että vaikka turvallisuustarkastuksen suorittaminen on poliisin rutiinotoimenpide, tulisi sen toimittamisessa aina noudattaa kokonaisarvioon perustuvaa harkintaa. Säännökseen sisältyy erikseen hienotunteisuusperiaate, jonka mukaan tarkastettavaa on kohdeltava asianmukaisesti, ottaen huomioon esimerkiksi henkilön iän, terveydentilan ja häveliäisyysnäkökohdat (HE 224/2010 vp, s. 82).

Turvallisuustarkastus henkilöön liittyvän poliisin virkatehtävän yhteydessä

Poliisilain 2 luvun 12 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään poliisimiehen oikeudesta turvallisuustarkastukseen henkilöön kohdistuvan tai liittyvän virkatehtävän yhteydessä. Pykälän 1 momentin mukaan poliisimiehellä on oikeus kiinniottamisen, pidättämisen, vangitsemisen, säilyttämisen ja muun henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa, mitä henkilöllä on vaatteissaan tai muuten yllään taikka mukanaan olevissa tavaroissa sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi vaarantaa säilyttämisen taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Poliisimies voi virkatehtävän suorittamisen yhteydessä tehdä henkilölle tarkastuksen tällaisten esineiden tai aineiden löytämiseksi muussakin tapauksessa, jos se perustellusta syystä on tarpeen poliisimiehen työturvallisuuden ja virkatehtävän suorittamisen varmistamiseksi. Pykälän 2 momentin mukaan henkilö tai hänen mukanaan olevat tavarat voidaan vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa myös hänen tunnistamistaan varten tarpeellisen asiakirjan löytämiseksi. Pykälän 1 momentin perustelujen mukaan säännös koskee kaikkia poliisin suorittamia henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvia toimenpiteitä, mukaan lukien virka-aputoimenpiteisiin liittyvät menetyt. Tarkastuksen tarve saattaa liittyä sekä toimenpiteen suorittamisen tilanteeseen ja siinä

oleviin henkilöihin että toimenpiteen kohteena olevaan henkilöön. Perusteluissa todetaan, että säännös ei oikeuta tekemään "ratsiatyyppisiä" turvallisuustarkastuksia, vaan tarkastukselle on aina oltava perusteltu syy, esimerkiksi henkilön aikaisempi käyttäytyminen (HE 224/2010 vp, s. 80). Pykälän 1 ja 2 momentin mukainen turvallisuustarkastus eroaa siten tarkoituksensa puolesta olennaisesti 3 momentin mukaisesta tilaisuuksiin ja tapahtumiin liittyvästä tarkastus-oikeudesta. Selkeyden vuoksi asioista olisi tarpeen säätää erillisissä pykälissä.

Kokoontumislain säännökset

Kokoontumislain 19 §:n mukaan poliisin tehtävänä on turvata kokoontumisvapauden käyttämistä. Poliisin tulee myös valvoa, että järjestäjä ja puheenjohtaja täyttävät kokoontumislain mukaiset velvollisuutensa, sekä ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi yleisessä kokouksessa ja yleisötilaisuudessa.

Kokoontumislain 23 §:ssä säädetään järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tarkoituksessa siitä, että yleisessä kokouksessa tai yleisötilaisuudessa ei saa pitää hallussaan pykälän 1 momentissa mainittuja kiellettyjä esineitä tai aineita. Momentin mukaan yleisessä kokouksessa tai yleisötilaisuudessa taikka niiden välittömässä läheisyydessä ei saa pitää hallussa ampu-asetta, räjähdysainetta, teräasetta tai muuta sellaista esinettä tai ainetta, jota on perusteltua aiheuttaa epäillä voitavan käyttää henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tekemiseen. Pykälän 3 momentin mukaan järjestäjällä ja poliisilla on oikeus kieltää päihdyttävien aineiden hallussapito yleisessä kokouksessa tai yleisötilaisuudessa. Pykälän 4 momentin mukaan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi järjestäjällä ja poliisilla on myös oikeus määrätä järjestyksenvalvoja tarkastamaan tilaisuuden osanottajat ja näiden mukana olevat tavarat, jos tämä on tarpeen tilaisuuden erityisluonteen vuoksi tai on perusteltua aiheuttaa epäillä, että tilaisuuteen osallistuvilla on hallussaan 1 momentissa tai 3 momentin nojalla kiellettyjä esineitä tai aineita. Järjestyksenvalvojan tekemästä tarkastuksesta säädetään yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa. Aiemmin tarkastuksesta säädettiin asiallisesti samansisältöisesti järjestyksenvalvojista annetussa laissa (533/1999).

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 46 §:ssä säädetään järjestyksenvalvojan tekemästä turvallisuustarkastuksesta. Pykälän 1 momentin mukaan järjestyksenvalvojalla on oikeus metallinilmaisinta tai muuta sellaista teknistä laitetta käyttäen tarkastaa toimialueelleen pyrkivä tai siellä oleva henkilö sen varmistamiseksi, ettei hänellä ole yllään tai mukanaan sellaisia esineitä tai aineita, joilla voitaisiin aiheuttaa vaaraa järjestykselle tai turvallisuudelle taikka joiden hallussapito toimialueella on kielletty lain tai sen nojalla annetun määräyksen mukaan. Tältä osin tarkastusoikeus on pitkälti poliisilain 3 luvussa säännellyn turvatarkastuksen kaltainen.

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 46 §:n 1 momentin mukaan tilaisuuden järjestäjän tai poliisin kokoontumislain 23 §:n 4 momentin mukaan antaman määräyksen nojalla tai jos muutoin on perusteltua aiheuttaa epäillä, että henkilöllä on hallussaan tällaisia esineitä tai aineita, saadaan henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat tarkastaa myös muulla sopivalla tavalla. Tällöin tarkastusoikeudessa on kyse sellaisesta henkilöntarkastuksen tyyppisestä turvallisuustarkastuksesta, josta säädetään poliisilain 2 luvun 12 ja 13 §:ssä. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty tulkintoja, joiden mukaan myös poliisimies voisi tarvittaessa toimittaa kokoontumislain 23 §:ssä tarkoitettua tarkastuksen, vaikka pykälässä tarkastuksen toimittajana mainitaan ainoastaan järjestyksenvalvoja. On katsottu, että poliisin oikeus määrätä järjestyksenvalvoja suorittamaan tarkastus tarkoittaa sitä, että poliisimies voi myös itse suorittaa vastaavan tarkastuksen. Kokoontumislain 23 §:n perusteluissa (HE 145/1998 vp, s. 35) todetaan, että "tilaisuuden järjestäjällä ei olisi tarkastusoikeutta, joten järjestäjän tulisi asettaa järjestyksenvalvoja suorittamaan tarkastus. Ehdotetussa säännöksessä viitataan järjestyksenvalvojista annettavassa laissa säädettävään tarkastukseen." Perusteluissa ei oteta kantaa poliisimiehen tarkastusoikeuteen. Edellä todetusti poliisimiehen poliisilaissa säädetty oikeus turvallisuustarkastuk-

sen toimittamiseen tilaisuuksissa poikkeaa järjestyksenvalvojalle säädetyistä oikeudesta turvallisuustarkastuksen toimittamiseen muun muassa tarkastuksen piiriin kuuluvien esineiden ja aineiden osalta. Järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen edellytysten näkökulmasta poliisilain 2 luvun 12 §:n 3 momentissa tarkoitettua turvallisuustarkastuksen alaan kuuluvien esineiden ja aineiden piiriä on tarpeettomasti rajoitettu.

Järjestyksenvalvojan lisäksi myös poliisimiehen tulee voida tarkastuksella valvoa esineiden ja aineiden hallussapidon kiellon noudattamista tilaisuudessa, jos tilanne sitä välttämättä edellyttää. Sekä perustuslain 2 §:n 3 momentissa säädetyllä hallinnon lainalaisuuden periaatteella että perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin kuuluvan täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen (Ks. HE 1/1998 vp, s. 74 ja PeVL 21/2006, s. 3, PeVL 20/2005 vp, s. 4, PeVL 12/1998 vp, s. 3 ja 6, PeVL 8/1995 vp) näkökulmasta on tarpeen, että poliisimiehen oikeudesta turvallisuustarkastuksen toimittamiseen erilaisissa tilaisuuksissa sekä tarkastuksessa noudatettavista menettelytavoista säädetään selkeästi poliisilaisissa.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on tilaisuuksien järjestyksen ja turvallisuuden lisääminen mahdollistamalla kattavammat poliisin toimittamat turvallisuustarkastukset tilaisuuksien alueilla ja läheisyydessä. Tavoitteena on estää vaaraa aiheuttavien ja muuten laittomien esineiden ja aineiden kulkeutumista yleisötilaisuuksiin ja mahdollistaa niiden hallussapitoon puuttuminen nykyistä tehokkaammin yleisötilaisuuksissa ja tapahtumissa. Tavoitteena on muun muassa estää huumausaineiden laittomia hallussapitoa ja levittämistä yleisötapahtumissa.

Säännösten tulee luoda edellytykset erilaisten yleisötapahtumien turvallisuuden ylläpidolle mahdollisesti nopeastikin muuttuvassa turvallisuustilanteessa. Esitettävillä poliisilain muutoksilla varmistettaisiin, että poliisimiehellä on alueellisesti riittävän kattava oikeus tilaisuuksien järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen välttämättä edellyttämän tarkastuksen suorittamiseen. Poliisimiehen oikeus turvallisuustarkastuksen toimittamiseen kattaisi lähtökohtaisesti kaikilla tilaisuuden järjestämis-, tapahtuma- tai majoitusalueilla ja niiden välittömässä läheisyydessä olevat henkilöt, ei kuitenkaan kotirauhan suojaamassa paikassa olevaa henkilöä. Poliisimiehen oikeutta turvallisuustarkastuksen toimittamiseen ei enää rajattaisi ainoastaan tilaisuuteen saapuvaan, sieltä poistuvaan ja tilaisuuden järjestämispaikan tai majoitustilojen välittömässä läheisyydessä oleviin henkilöihin.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös säännöksiä siitä, missä tarkoituksessa poliisimies voi tehdä turvallisuustarkastuksen tilaisuudessa. Voimassa olevien säännösten mukaan poliisimiehellä on oikeus tarkastaa henkilö ainoastaan sen varmistamiseksi, ettei hänellä ole hallussaan sellaisia esineitä, joilla voidaan aiheuttaa vaaraa henkilöiden turvallisuudelle. Esityksen mukaan poliisimies voisi tilanteen välttämättä edellyttäessä tarkastaa henkilön paitsi vaarallisten esineiden varalta, myös sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan esineitä tai aineita, joiden hallussapito tilaisuudessa on muuten laissa tai lain nojalla kielletty. Esimerkiksi huumausaineiden laittoman levittämisen estämisen tehokkuus ja kattava valvonta tilaisuuksissa saattavat edellyttää, että turvallisuustarkastus voidaan suorittaa sekä tilaisuuden järjestämisalueella että sen välittömässä läheisyydessä.

Poliisimiehen turvallisuustarkastustoimivaltuuden alueellista sekä esineitä ja aineita koskevaa ulottuvuutta ehdotetaan laajennettavaksi edellä todetulla tavalla. Tästä syystä säännöksissä korostettaisiin nykyään telyä selkeämmin suhteellisuusperiaatteen sisältävää vaatimusta siitä, että turvallisuustarkastus voidaan tehdä vain sillä tavoin ja siinä laajuudessa kuin tilanne välttämättä edellyttää.

Poliisilain 2 luvun 12 §:n 3 momentissa säädetty poliisimiehen oikeus turvallisuustarkastuksen suorittamiseen yleisötilaisuuksissa ja vastaavissa tapahtumissa eroaa tarkoitukseltaan ja toteu-

tukseltaan 2 luvun 12 §:n 1 momentissa säädetystä poliisimiehen oikeudesta turvallisuustarkastukseen jo voimassa olevien säännösten mukaan. Selvyyden vuoksi erilaisiin tilaisuuksiin liittyvästä poliisimiehen oikeudesta turvallisuustarkastukseen säädettäisiin erikseen poliisilain 2 luvun 12 a §:ssä. Lisäksi poliisilain 2 luvun 15 ja 22 §:n viittaussäännöksiin tehtäisiin edellä mainittujen muutosten edellyttämät päivitykset.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Muutoksella ei ole sellaisenaan suoranaisia taloudellisia vaikutuksia. Yleisötilaisuuksiin ja yleisiin kokouksiin liittyvä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ja yleinen valvonta-toiminta kuuluvat poliisin tehtäviin jo poliisilain ja kokoontumislain yleisten tehtäväsäännösten nojalla. Vaikka esityksessä esitetään laajennettavaksi poliisin toimivaltuuksia sen suhteen, missä tarkoituksessa ja missä tilanteissa poliisilaisissa tarkoitettu turvallisuustarkastus voitaisiin yleisötilaisuudessa tehdä, esityksessä ei kuitenkaan ehdoteta uusia menetelmiä turvallisuustarkastuksen toimittamisessa. Turvallisuustarkastus eroaisi jatkossakin poliisilain 3 luvussa säännellystä turvatarkastuksesta siinä, että turvallisuustarkastusta ei kohdennettaisi rutiininomaisesti jokaiseen turvattavaan tai valvottavaan tilaisuuteen saapuvaan henkilöön, vaan turvallisuustarkastus voitaisiin tehdä esimerkiksi ajallisesti tai tarkastuspaikan suhteen valikoiden. Näin ollen esityksen taloudelliset vaikutukset riippuisivat siitä, miten jo olemassa olevia tarkastusmenetelmiä kohdennettaisiin erilaisiin tilaisuuksiin.

3.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Turvallisuustarkastusta koskevien säännösten täydentämisellä ja täsmentämisellä olisi poliisin tilaisuuksia koskevaa valvonta- ja tarkastustoimintaa selkeyttävä ja yhdenmukaistava vaikutus. Turvallisuustarkastusoikeuden tilanteellista ja alueellista ulottuvuutta koskevien säännösten täydentäminen poistaisi epäselvyyksiä siitä, missä tilanteessa poliisimiehellä on tilaisuuksissa ja tapahtumissa oikeus toimittaa turvallisuustarkastus. Tarkastuksen piiriin kuuluvien esineiden tai aineiden piiriin laajentaminen selventäisi sitä, että poliisimies voi tarkastuksin puuttua järjestystä ja turvallisuutta vaarantavien aineiden hallussapitoon tilaisuuksissa ja tapahtumissa. Voimassa olevien säännösten mukaan turvallisuustarkastus voidaan toimittaa käyttäen apuna koulutettua koiraa. Esimerkiksi laittomasti hallussa olevien huumausaineiden osalta koiran käyttö voi huomattavasti tehostaa turvallisuustarkastusten kohdentamista sellaisissa tilaisuuksissa, joihin osallistuu runsaasti henkilöitä.

3.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Poliisilain turvallisuustarkastusta koskevien säännösten täydentämisellä pyritään luomaan paremmat edellytykset järjestyksen ja turvallisuuden takaamiseen hyvin monenlaisissa tilaisuuksissa ja tapahtumissa. Vaarallisten esineiden lisäksi tarkastuksilla voitaisiin estää sellaisten esineiden ja aineiden kulkeutumista tilaisuuksiin, joiden hallussapito tilaisuudessa on lain nojalla kielletty. Esineiden ja aineiden hallussapidon kieltäminen lain nojalla perustuu säännönmukaisesti siihen, että niiden hallussapito vaarantaa järjestystä tai turvallisuutta. Tarkastukset mahdollistaisivat myös nykyistä tehokkaamman kiellettyjen esineiden hallussapitoon puuttumisen tilaisuuksien ja tapahtumien järjestämisalueilla. Esitys tukisi erityisesti yleisötilaisuuksiin ja -tapahtumiin liittyvää huumausainerikostorjuntaa. Esitys edesauttaisi osaltaan myös huumausainepolitiikkaa koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen 2016—2019 (sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 7/2016) mukaisten ehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen toimenpiteiden toteutumista. Ehdotetun laajuisen tarkastustoiminnan mahdollistamisella arvioidaan olevan myös rikoksia ennalta estävää vaikutusta yleisötilaisuuksien alueella ja läheisyydessä.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkатыönä sisäministeriössä yhteistyössä Poliisihallituksen kanssa. Esitysluonnoksesta järjestettiin lausuntokierros, jossa lausunnot pyydettiin oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslialta, oikeuskanslerinvirastolta, Poliisihallitukselta ja suojelupoliisilta. Poliisihallitusta pyydettiin toimittamaan lausuntopyyntö poliisiyksiköille siinä laajuudessa kuin katsotaan tarpeelliseksi. Kaikki tahot antoivat vastauksen lausuntopyyntöön. Poliisihallitus oli lausuntonsa mukaan pyytänyt lausunnot kaikilta poliisilaitoksilta. Lisäksi Humaania päihdepolitiikkaa ry toimitti esitysluonnoksesta sisäministeriölle lausuntonsa.

Poliisihallinnon lausunnoissa suhtauduttiin pääosin myönteisesti esitysluonnoksessa ehdotettuihin muutoksiin. Poliisihallituksen lausunnossa katsottiin, että esityksessä olisi täsmennettävä sitä, missä eri tilanteissa ja millä edellytyksillä poliisimiehellä on oikeus tehdä turvallisuustarkastus tilaisuudessa. Tämän johdosta säännöksiin ja niiden perusteluihin tehtiin muutoksia ja täydennyksiä.

Oikeuskanslerinvirastolla ja valtiovarainministeriöllä ei ollut esitysluonnoksen johdosta huomautettavaa.

Eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnossa katsottiin muun muassa, että on ongelmallista, jos turvallisuustarkastustoimivaltuutta laajennetaan ensisijaisesti siitä syystä, että huumausaineita koskevan rikostorjunnan alaa halutaan laajentaa. Myös poistuvaa henkilöä koskevaa tarkastusoikeutta pidettiin ongelmallisena. Lausunnon johdosta ehdotetun sääntelyn alueellista soveltamisalaa täsmennettiin ja esityksen perusteluihin tehtiin täydennyksiä.

Oikeusministeriön lausunnossa katsottiin, että ehdotettu sääntely on ongelmallinen muun muassa sääntelyn alueellisen soveltamisalan ja tarkoituksen määrittelyn kannalta, ja että sääntelyssä tulisi käydä selkeämmin ilmi suhteellisuusperiaatteeseen sisältyvä vaatimus siitä, että tarkastuksia saa tehdä vain tilanteen välttämättä edellyttämässä laajuudessa. Lausunnon johdosta ehdotettuja säännöksiä täsmennettiin siten, että tilanteesta johtuva välttämättömyys tarkastuksen toimittamisen edellytyksenä sekä tarkastuksen tarkoitus ilmenevät selkeämmin sekä säädöstekstissä että perusteluissa. Myös ehdotetun sääntelyn alueellista soveltamisalaa täsmennettiin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

2 luku Yleiset toimivaltuudet

12 §. Turvallisuustarkastus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa lakia vastaavasti, että poliisimiehellä on oikeus kiinniottamisen, pidättämisen, vangitsemisen, säilöön ottamisen ja muun henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa, mitä henkilöllä on vaatteissaan tai muuten yllään taikka mukanaan olevissa tavaroissa sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi vaarantaa säilyttämensä taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Poliisimies voisi virkatehtävän suorittamisen yhteydessä tehdä henkilölle tarkastuksen tällaisten esineiden tai aineiden löytämiseksi muussakin tapauksessa, jos se perustellusta syystä on tarpeen poliisimiehen työturvallisuuden ja virkatehtävän suorittamisen varmistamiseksi. Yleisperusteluissa todetusti tarkastukselle on aina oltava perusteltu syy, eikä säännös oikeuta tekemään ratsiatyyppisiä, kehen tahansa kohdistuvia turvallisuustarkastuksia. Momentti vastaisi voimassa olevaa lakia myös tältä osin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa lakia vastaavasti, että henkilö tai hänen mukanaan oleva tavara voidaan vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa myös hänen tunnistamistaan varten tarpeellisen asiakirjan löytämiseksi.

Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että siinä ei enää säädettäisi poliisimiehen oikeudesta turvallisuustarkastukseen eräissä tilaisuuksissa ja tiloissa. Asiasta säädettäisiin jatkossa luvun 12 a §:ssä. Sen sijaan pykälän 3 momentti vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan pykälän 4 momenttia. Momentin mukaan edellä 1 momentissa tarkoitettut vaaralliset esineet tai aineet olisi tarvittaessa otettava pois tarkastettavalta. Lisäksi pois olisi otettava esineet tai aineet, joiden hallussapito on muuten laissa tai lain nojalla kielletty. Ilmaisulla "lain nojalla" tarkoitettaisiin lain nojalla annetun säännöksen tai määräyksen nojalla kiellettyjä esineitä tai aineita. Pykälän voimassa olevan 4 momentin perusteluissa todetusti säännöksessä tarkoitettujen turvallisuustarkastusten yhteydessä saattaa löytyä esineitä tai aineita, joiden hallussapito on rangaistavaa, mutta jotka eivät välttämättä ole 1 tai 3 momentissa tarkoitettuja vaarallisia esineitä. Perusteluissa esimerkkinä tällaisista mainitaan huumausaineet. Hallussapidon rangaistavuus tarkoittaa sitä, että kysymys on rikosasiasta, jolloin sovellettavaksi tulevat pakkokeinolain 7 luvun takavarikko koskevat säännökset. Jos kysymyksessä olisi sellainen vaaralliseksi katsottava esine tai aine, jonka hallussapito ei ole rangaistavaa, sen käsittelyyn sovellettaisiin poliisilain 2 luvun 15 §:n säännöksiä (HE 224/2010 vp, s. 81).

12 a §. Turvallisuustarkastus eräissä tilaisuuksissa. Uuden pykälän 1 momentissa säädettäisiin eräisiin tiloihin ja tilaisuuksiin liittyvistä turvallisuustarkastuksista, joista säädetään voimassa olevan poliisilain 2 luvun 12 §:n 3 momentissa. Poliisimiehellä olisi, sillä tavoin ja siinä laajuudessa kuin tilanne välttämättä edellyttää, oikeus tarkastaa oikeudenkäyntiin sekä erityistä suojelua edellyttävään kokoukseen, erityistä suojelua tai erityistä valvontaa edellyttävään yleisötilaisuuteen tai muuhun vastaavaan tilaisuuteen tai tilaisuuden osallistujien majoitustiloihin saapuva tai sellaisessa tilaisuudessa tai sellaisissa tiloissa paikalla oleva, niistä poistuva taikka tilaisuuden järjestämispaikan tai majoitustilojen välittömässä läheisyydessä oleva henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan sellaisia esineitä tai aineita, joilla voidaan aiheuttaa vaaraa tilaisuuteen osallistuvien tai majoitustiloissa olevien tai muiden henkilöiden turvallisuudelle tai joiden hallussapito tilaisuudessa on muuten laissa tai lain nojalla kielletty.

Pykälän soveltamisalaan kuuluvien tilaisuuksien piiriin voi lähtökohtaisesti kuulua hyvin monenlaisia tapahtumia. Tästä syystä suhteellisuusperiaatteen sisältyvää vaatimusta siitä, että tarkastuksia tehdään vain tilanteen välttämättä edellyttämällä tavalla ja laajuudessa, korostet-

taisiin 1 momentissa nykyistä selkeämmin. Momentin mukaan poliisimiehellä olisi oikeus suorittaa turvallisuustarkastus sillä tavoin ja siinä laajuudessa kuin tilanne välttämättä edellyttää.

Turvallisuustarkastuksen välttämättömyyttä tulisi arvioida tilaisuuteen liittyvän turvallisuus- ja järjestyshäiriöriskin, tarkastustilanteen, siinä noudatettavan menettelyn ja tarkastuksen piiriin kuuluvien esineiden osalta. Yleisötilaisuuksien ja yleisötapahtumien tarkoitus, osallistujat, järjestämisympäristö ja esimerkiksi aikaisemmat kokemukset tai ennakkotiedot vaikuttavat olennaisesti siihen, millaisia turvallisuus- ja järjestyshäiriöriskejä tilaisuuteen voidaan arvioida liittyvän sekä siihen, millaisten tarkastustoimenpiteiden toteuttaminen on riskien hallitsemiseksi perusteltua ja suhteellisuusperiaatteen mukaista toteuttaa. Ennakkosuunnitteluun liittyy myös sen arviointi, miltä osin tarkastusten toteuttamisessa voidaan käyttää järjestyksenvalvojia kokoontumislain 23 §:n mukaisesti ja miltä osin lisäksi tarvitaan poliisin toteuttamia tarkastuksia. Lähtökohtaisesti tilaisuuksiin ja tapahtumiin liittyvä riskikartoitus ja momentissa tarkoitettu erityisen suojelun tai valvonnan tarve, toimenpiteisiin käytettävät resurssit sekä tilaisuuksissa noudatettava tarkastusmenettely arvioitaisiin poliisin yleis- ja kenttäjohtotasolla tai esimerkiksi erillisen tapahtumaan liittyvän tilanneorganisaation johtamisen mukaisessa menettelyssä. Käytännössä tarkastustoimenpiteitä koskevaa päätösvaltaa tulee kuitenkin olla myös yksittäisellä poliisimiehellä, koska tarkastustoimenpiteen tarpeellisuus voi perustua esimerkiksi yksittäisen poliisimiehen tekemään havaintoon tilanteessa, jossa toimenpiteisiin on ryhdyttävä välittömästi.

Myös itse tarkastustilanne ja tarkastuksen toimittamispaikka vaikuttavat tarkastuksen toimitamisen välttämättömyyden arviointiin sekä poliisilain 2 luvun 13 §:ssäkin ilmaistun vähimmän haitan periaatteen mukaisesti tarkastuksessa noudatettaviin menettelytapoihin. Esimerkiksi jos turvallisuustarkastus olisi mahdollista kohdistaa riittävässä laajuudessa tilaisuuteen saapuviin henkilöihin, tarkastuksia ei lähtökohtaisesti tulisi kohdistaa tilaisuuteen jo saapuneisiin, paikalla oleviin henkilöihin. Toisaalta tilaisuuden järjestämisympäristö ja turvallisuus- tai järjestyshäiriöriski sekä tilannetekijät saattavat edellyttää sitä, että turvallisuustarkastus suoritetaan myös tilaisuuden järjestämisalueella. Tapahtumien järjestämisympäristöstä johtuen pykälässä tarkoitettuja vaarallisia tai muuten kiellettyjä esineitä tai aineita saattaa kulkeutua tapahtuma-alueille myös muualta kuin varsinaisia saapumisväyliä pitkin. Esimerkiksi tilanteeseen liittyvät havainnot tai järjestyshäiriötilanne saattavat edellyttää mainittujen esineiden tai aineiden hallussa pitämiseen puuttumista tarkastuksin myös tapahtuman järjestämisalueella paikalla oleviin tai poistumassa oleviin henkilöihin kohdistuen. Tällainen tarve voi liittyä yhtä lailla julkisyhteisöjen järjestämään viralliseen tilaisuuteen kuin yleisölle avoimeen tapahtumaan.

Voimassa olevaan säännökseen verrattuna uutta olisi lisäksi se, että turvallisuustarkastus voitaisiin suorittaa paitsi vaarallisten esineiden varalta, myös sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan esineitä tai aineita, joiden hallussapito tilaisuudessa on muuten lain nojalla kielletty. Esineisiin ja aineisiin, joiden varalta turvallisuustarkastus voitaisiin tilanteen vaatiessa myös tehdä, kuuluisivat siten esimerkiksi kokoontumislain 23 §:n 3 momentin nojalla tilaisuudessa kielletyt alkoholijuomat ja muut päihdyttävät aineet sekä kokoontumislain 20 §:n nojalla annetun määräyksen mukaan tilaisuudessa kielletyt esineet ja aineet. Turvallisuustarkastuksen piiriin kuuluisivat myös rikoslain 50 luvussa tarkoitettut laittomasti hallussa olevat huumausaineet. Huumausaineiden hallussapidon, kaupan ja käytön yleiskiellosta säädetään huumausainelain (373/2008) 5 §:ssä.

Ehdotettava säännös eroaisi voimassa olevasta myös siinä, että turvallisuustarkastus voitaisiin suorittaa erityistä suojelua edellyttävien tilaisuuksien lisäksi myös erityistä valvontaa edellyttävässä tilaisuudessa. Erityistä suojelua edellyttäviä kokouksia ja muita vastaavia tilaisuuksia olisivat voimassa olevan säännöksen perusteluissa todetusti esimerkiksi valtiovierailuihin liittyvät tilaisuudet ja merkittävät kansainväliset kokoukset. Erityistä suojelua saattaa edellyttää

myös yleinen kokous tai muunlainen yleisötilaisuus, johon liittyy turvallisuusuhkia. Tällainen voi olla esimerkiksi jalkapallo-ottelu, johon liittyy katsomoväkivallan tai kannattajajoukkojen välisen yhteenoton uhkaa stadionin läheisyydessä. Tilaisuuden erityissuojelun tarve voi johtua myös esimerkiksi esitetystä tilaisuuteen kohdistuvasta uhkausesta tai muusta uhkaan liittyvästä ennakkotiedosta (HE 34/1999 vp, s. 25). Yleisiin kokouksiin liittyvissä tilanteissa olisi erityisesti huomioitava asian perusoikeusnäkökohdat ja poliisin tehtävä kokoontumisvapauden turvaamisessa. Lähtökohtaisesti näissä tilanteissa henkilöiden vapauspiiriin puuttumiseen tulisi suhtautua hyvin pidättyväisesti ja välttämättömissä tarkastuksissa tulisi painottaa henkilöiden turvallisuutta vaarantavien esineiden hallussapitoon puuttumista, millä toisaalta myös turvataan kokoontumisvapauden käyttöä. Kokoontumisvapauden merkityksen korostamiseksi ehdotetun pykälän 1 momentissa mainittaisiin sääntelyn piiriin kuuluviksi ainoastaan erityistä suojelua edellyttävät kokoukset. Erilaisten tilaisuuksien määrittelyä vaikeuttaa se, että tilaisuuksiin voi liittyä samanaikaisesti esimerkiksi kaupallisia, viihteellisiä, taiteellisia ja poliittisia piirteitä. Esimerkiksi yleisten kokousten ohjelmaan saattaa sisältyä yleisötilaisuuksille tyyppillisiä, luonteeltaan viihteellisiä ohjelmanumeroita, vaikka tilaisuuden pääasiallinen tarkoitus liittyy kokoontumisvapauden käyttämiseen. Sekamuotoisten tilaisuuksien määrittely tulisi ratkaista kokoontumislain tulkintaohjeita (HE 145/1998 vp) vastaavasti tilaisuuden pääasiallisen tarkoituksen perusteella.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettu erityisen valvonnan tarve voisi johtua tilaisuuden erityisluonteesta tai esimerkiksi siitä, että olisi perusteltua aihetta epäillä, että tilaisuuteen osallistuvilla on hallussaan momentissa mainittuja kiellettyjä esineitä tai aineita. Tämä voisi aiheutua esimerkiksi poliisimiehen tekemistä tai muuten valvontatoiminnassa tehdyistä havainnoista, muista luotettavaksi arvioitavista havainnoista tai tiedoista tai aikaisemmista tapahtumista tilaisuudessa tai aikaisemmissa tilaisuuksissa. Tilaisuuden erityisluonteen vuoksi valvontaa voivat edellyttää esimerkiksi musiikkifestivaalien kaltaiset massaviihdetapahtumat. Tilaisuuden järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen vuoksi voi olla tarpeen, että poliisin tekemillä turvallisuustarkastuksilla estetään esimerkiksi huumausaineiden viemistä tilaisuuksien järjestämisalueille tai niiden välittömään läheisyyteen. Erityisesti tarve voi koskea sellaisia tilaisuuksia, joissa on paljon nuoria osallistujia ja joissa on esimerkiksi aikaisempien kokemusten perusteella tarve puuttua huumausaineiden laittomaan levittämiseen. Kokoontumislain 19 §:n mukaan poliisin tehtävänä on turvata kokoontumisvapauden käyttämistä. Poliisin tulee myös valvoa, että järjestäjä ja puheenjohtaja täyttävät kokoontumislain mukaiset velvollisuutensa, sekä ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi yleisessä kokouksessa ja yleisötilaisuudessa. Yleisötilaisuuksia tai yleisötapahtumia, jotka edellyttävät erityistä suojelua tai erityistä valvontaa, ei voida poliisilaissa määritellä tyhjentävästi, vaan suojelun ja valvonnan tarve sekä olosuhteisiin soveltuvat menettelytavat turvallisuustarkastusten toteuttamisessa tulee arvioida tapauskohtaisesti. Kokoontumislain 2 §:n 3 momenttia vastaavalla tavalla ehdotetun sääntelyn piiriin eivät kuuluisi sellaiset tilaisuudet, joita osanottajien lukumäärän, tilaisuuden laadun tai muiden erityisten syiden perusteella voitaisiin pitää luonteeltaan yksityisenä. Lähtökohtaisesti poliisilain 2 luvun 12 a §:n 1 momentissa tarkoitettuna erityistä valvontaa edellyttävänä tilaisuutena voitaisiin pitää vain kävijämäärältään suuria tilaisuuksia, joihin lisäksi liittyisi erityinen tarve poliisin toimittamiin turvallisuustarkastuksiin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin poliisimiehen oikeudesta tarkastukseen "sillä tavoin ja siinä laajuudessa kuin tilanne välttämättä edellyttää". Säännöksessä korostettaisiin voimassa olevaa 2 luvun 12 §:n 3 momenttia selkeämmin välttämättömyyttä tarkastuksen edellytyksenä. Lähtökohtana ei edelleenkaan olisi kaikkien tilaisuuteen tai majoitustiloihin saapuvien henkilöiden tarkastaminen. Tarkastus voitaisiin riskiarvion perusteella tehdä esimerkiksi ajallisesti tai tarkastuspaikan suhteen valikoiden. Tarkastaminen tulisi myös tehdä niin vähän henkilöön ja hänen omaisuuteensa puuttuvalla tavalla kuin mahdollista. Tarkastamistarvetta arvioitaessa ja tarkastamista käytännössä toteutettaessa tulisi ottaa huomioon tilaisuuteen saapuvien ja tilaisuudessa paikalla olevien henkilöiden muodostama turvallisuusuhka tai järjestyshäiriön uhka. Tarkastusten oikeasuhtaisuutta tulisi arvioida myös suhteessa itse tilaisuuteen tai tapahtu-

maan ja sen luonteeseen ja tilanteeseen muutoinkin. Turvallisuustarkastuksen toimittamisesta säädetään voimassa olevan 2 luvun 13 §:ssä, jossa menettelytapana mainitaan muun muassa koulutetun koiran käyttäminen. Esimerkiksi räjähdysaineiden tai huumausaineiden varalta tehtävän turvallisuustarkastuksen toimittamisessa koulutetun koiran käyttö on käsin tunnustelua vähemmän kohdehenkilön henkilökohtaiseen koskemattomuuteen puuttuva tarkastuksen toteuttamistapa. Voimassa olevan pykälän perusteluissa todetusti tarkastamisen perusteellinen suorittaminen korostuisi tapauksissa, joissa poliisilla on saamiensa tietojen tai muiden seikkojen, esimerkiksi etukäteisuhkausten, perusteella erityistä syytä varautua turvallisuuden vaarantumiseen (HE 224/2010 vp, s. 80).

Poliisimiehellä olisi oikeus tehdä tarkastus tilaisuuden järjestämis- tai tapahtuma-alueilla ja majoitustiloissa sekä niiden välittömässä läheisyydessä. Tarkastuksen toimittamisessa tulisi kuitenkin aina huomioida luvun 13 §:n edellyttämä vähimmän haitan periaate ja noudattaa olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta. Poliisilain 2 luvun 12 a §:n 1 momentin mukaan tarkastusoikeuden piiriin kuuluisi myös tilaisuuteen osallistuvien majoitustiloissa, esimerkiksi hotellissa tai leirintäalueella oleva henkilö. Näillä tiloilla tarkoitettaisiin yleisiä tiloja, esimerkiksi hotellin aulatiloja ja vastaavia tiloja. Tarkastusoikeuden piiriin eivät jatkossakaan kuuluisi rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetuissa varsinaisissa kotirauhan suojaamissa paikoissa kuten hotellihuoneissa tai teltoissa tai muissa asumiseen tarkoitetuissa tiloissa olevat henkilöt. Tällaisessa paikassa olevat henkilöt rajattaisiin pykälän 2 momentissa säännösten soveltamisalan ulkopuolelle. Rajausta ei vaikuttaisi poliisimiehen oikeuteen toimittaa turvallisuustarkastus poliisilain 2 luvun 12 §:n nojalla. Paikanetsinnästä, jossa etsinnän kohteena on muun muassa kulkuneuvo, säädetään pakkokeinolain 8 luvussa.

Muutosta voimassa olevaan säännökseen tarkoitaisi myös se, että tarkastaa voitaisiin tilaisuuteen saapuvan lisäksi myös tilaisuudessa tai tilaisuuden osallistujien majoitustiloissa oleva henkilö. Ilmaisulla "paikalla oleva" tarkoitettaisiin tilaisuuteen tai tilaisuuden osallistujien majoitustiloihin jo saapunutta, alueella olevaa henkilöä. Tilaisuuteen saapuvalla tai sen välittömässä läheisyydessä olevalla tarkoitettaisiin voimassa olevaa säännöstä vastaavasti henkilöitä, jotka fyysisen sijaintinsa perusteella voivat vaarantaa tilaisuutta. Kuten voimassa olevan säännöksen perusteluissa (HE 34/1999 vp, s. 25) todetaan, välitön läheisyys ei ole täsmällisesti laissa määriteltävissä, koska asiaan vaikuttavat esimerkiksi rakennusten sijainti, maaston muoto, kulkuväylät sekä epäily tai tiedossa olevan tilaisuutta vaarantavan uhkatekijän tai valvonnan kohteen laatu. Tarkastuksen toimittamisessa olisi aina huomioitava tarkastuksen välttämättömyydedellytys, eikä esimerkiksi se, että henkilö ohittaa tilaisuuden järjestämispaikan, oikeuttaisi tarkastusta, elleivät tilaisuuden turvallisuuden tai järjestyksen ylläpitämiseen liittyvät syyt välttämättä edellyttäisi tarkastuksen toimittamista.

Pykälän 1 momentin mukaan tarkastaa voitaisiin tilanteen vaatiessa myös tilaisuudesta poistuva henkilö. Poistuvalla henkilöllä tarkoitettaisiin poistumassa olevaa, mutta vielä tilaisuuden tai tapahtuman tai siihen liittyvien majoitustilojen alueella tai niiden välittömässä läheisyydessä olevaa henkilöä.

Pykälän 3 momentti vastaisi sisällöllisesti esityksessä ehdotettua 2 luvun 12 §:n 3 momenttia. Myös 12 a §:n 1 momentissa tarkoitettut esineet tai aineet olisi tarvittaessa otettava pois tarkastettavalta. Jos kyseisen esineen tai aineen hallussapito on rangaistavaa, sovellettavaksi tulisivat pakkokeinolain 7 luvun takavarikkoa koskevat säännökset. Jos kyseessä olisi sellainen esine, jonka hallussapito on kiellettyä, mutta ei rangaistavaa, sen käsittelyyn sovellettaisiin poliisilain 2 luvun 15 §:n säännöksiä.

15 §. *Haltuun otetun omaisuuden käsittely.* Edellä mainittujen muutosten johdosta pykälän 1 momentin viittaus 12 §:n 4 momenttiin muutettaisiin viittaukseksi 12 §:n 3 momenttiin ja 12 a §:n 3 momenttiin.

22 §. *Vieraan valtion virkamiehen toimivalta.* Edellä mainittujen muutosten johdosta pykälän 1 momentin viittaus 12 §:n 4 momenttiin muutettaisiin viittaukseksi 12 §:n 3 momenttiin. Lisäksi viittaussäännöksestä poistettaisiin maininta esineiden ja aineiden vaarallisuudesta, jolloin viittaus koskisi 12 §:n 3 momenttia kokonaisuudessaan.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä marraskuuta 2017.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Turvallisuustarkastus merkitsee puuttumista perustuslain 7 §:n 1 momentissa suojattuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen, johon ei perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan saa puuttua mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Ehdotetuilla säännöksillä on merkitystä myös suhteessa perustuslain 15 §:ssä turvattuun omaisuuden suojaan, sillä vaaralliset ja laittomat esineet olisi poliisilain 2 luvun 12 §:n 3 momentin ja 12 a §:n 3 momentin mukaan otettava tarvittaessa pois tarkastettavalta. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin kuuluu, että rajoitusten on perustuttava eduskunnan säätämään lakiin. Rajoitusten on täytettävä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset. Rajoitusten on oltava hyväksyttävissä eivätkä ne saa ulottua perusoikeuden ytimeen. Rajoitusten tulee täyttää myös suhteellisuutta ja oikeusturvaa koskevat vaatimukset samoin kuin Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteet.

Perustuslakivaliokunta on katsonut täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden näkökulmasta ongelmalliseksi lakiesityksen, jossa ehdotettiin, että poliisimiehellä olisi oikeus oikeudenkäyntiin sekä erityistä suojelua edellyttävään kokoukseen, yleisötilaisuuteen tai muuhun vastaavaan tapahtumaan osallistuvien turvallisuuden varmistamiseksi tarkastaa tilaisuuteen saapuva tai sen välittömässä läheisyydessä oleskeleva henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat sen varmistamiseksi, ettei hänellä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla voidaan haitata järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä tilaisuudessa. Valiokunta katsoi, että ehdotettu säännös olisi huomattavan väljä ja toisi sellaisena sääntelyn piiriin henkilöiden hallussa pitämiä hyvin monenlaisia esineitä, myös sellaisia, joilla ei ole merkitystä tilaisuuteen osallistuvien turvallisuuden vaarantumisen kannalta (PeVL 11/2005 vp).

Nyt ehdotettujen säännösten tarkoituksena on muun muassa varmistaa, että poliisimiehellä on riittävä alueellinen oikeus tilaisuuksien turvallisuuden ylläpidon edellyttämien tarkastusten suorittamiseen vaarallisten esineiden varalta. Sääntelyn tavoite tukee siten poliisin toimintaedellytyksiä muun muassa perustuslain 13 §:n kokoontumisvapauden turvaamisessa. Poliisimiehellä olisi oikeus turvallisuustarkastukseen sellaisten esineiden tai aineiden varalta, joilla voidaan aiheuttaa vaaraa tilaisuuteen osallistuvien tai majoitustiloissa olevien tai muiden henkilöiden turvallisuudelle tai joiden hallussapito tilaisuudessa on muuten laissa tai lain nojalla kielletty. Sääntelyn piiriin kuuluisivat vaaraa aiheuttavien esineiden lisäksi muut esineet ja aineet, joiden hallussapito tilaisuudessa on laitonta. Lain nojalla tapahtuva esineiden ja aineiden hallussapidon kieltäminen tilaisuudessa perustuu säännönmukaisesti siihen, että niiden hallussapito vaarantaa tilaisuuden järjestystä ja turvallisuutta. Esimerkiksi kokoontumislain 23 §:n 3 momentissa säädetään poliisin oikeudesta kieltää päihdyttävien aineiden hallussapito yleisessä kokouksessa tai yleisötilaisuudessa. Järjestyksenvalvojan lisäksi myös poliisimiehen tulee voida tarkastuksin valvoa kiellon noudattamista, jos tilanne sitä välttämättä edellyttää.

Ehdotetun sääntelyn eräänä tarkoituksena on estää laitonta huumausaineiden viemistä yleisötilaisuuksien järjestämisalueille. Tämä tavoite käsittää useampia hyväksyttäväksi katsottavia

tarkoituksia, keskeisimpänä pyrkimys estää huumausaineiden laitonta levittämistä yleisötilaisuuksissa. Laittomien huumausaineiden kulkeutumisella yleisötilaisuuksien järjestämisalueille on merkitystä sekä tilaisuuksien järjestyksen että henkilöiden turvallisuuden kannalta. Erityisen tärkeänä huumausaineiden saatavuuteen puuttumista voidaan pitää sellaisissa tilaisuuksissa, joissa on paljon nuoria osallistujia. Päihteiden helppoa saatavuutta on vakiintuneesti pidetty keskeisenä nuorten päihteiden käytön riskiä lisäävänä tekijänä. Huumausainepolitiikkaa koskevassa valtioneuvoston periaatepäätöksessä 2016—2019 korostetaan varhaista puuttumista nuorten tilanteisiin päihderiippuvuuden, rikoskierteen ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Turvallisuusriskistä on kyse myös esimerkiksi silloin, jos tilaisuuteen kulkeutuu ja siellä laitomaan levitykseen päätyy huumausaineita, joiden käyttöön liittyy virheellisestä annostelusta tai epäpuhtaudesta johtuva hengenvaara taikka lyhytaikaisesta tai kertaluonteisestakin käytöstä johtuva vakavan terveydellisen vaurion vaara. Edellä nykytilan kuvauksen yhteydessä todettiin tämän kaltaisia huumausaineita on mahdollista käyttää myös vahingoittamis- ja rikosentekotarkoituksessa. Esimerkiksi rangaistus muuntohuumeisiin kuuluvien kuluttajamarkkinoilta kiellettyjen psykoaktiivisten aineiden kiellon rikkomisesta säädetään nykyisin nimenomaan terveyttä ja turvallisuutta vaarantavia rikoksia koskevan rikoslain 44 luvun 5 a §:ssä. Tällaisten aineiden kieltä ja muun muassa laitton myynnin ja muun luovuttamisen kriminalisointia on perusteltu erityisesti sillä, että muuntohuumeiden lisääntynyt tarjonta edellyttää lasten ja nuorten suojelemista aineiden käytön ja kokeilun aiheuttamilta vaaratilanteilta ja haittavaikutuksilta (HE 327/2014 vp, s. 4). Järjestyksen ylläpitäminen, rikostorjunta ja tilaisuuksien turvallisuuden ylläpitäminen ovat toisiaan tukevia intressejä ehdotetun mukaisen turvallisuustarkastuksen toimittamisen tarkoituksena. Edellä mainituista syistä myös ehdotetuissa säännöksissä tarkoitettujen kiellettyjen esineiden ja aineiden haltuunottoa voidaan pitää perusoikeuksien kannalta hyväksyttävänä.

Ehdotettava tarkastusoikeus ei ulottuisi rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuihin kotirauhan suojaamiin paikkoihin kuten hotellihuoneisiin, teltoihin tai muihin asumiseen tarkoitettuihin tiloihin. Tarkastuksen piiriin kuuluvien esineiden ja aineiden osalta ehdotettu poliisimiehen oikeus turvallisuustarkastuksen suorittamiseen muistuttaa yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 46 §:n mukaista järjestyksenvalvojan oikeutta turvallisuustarkastukseen toimialueellaan. Kyseinen toimivaltuus on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 22/2014 vp).

Perusoikeuksien rajoituksen suhteellisuuden arvioinnissa on huomattava, että esityksessä ei ehdoteta uusia menettelytapoja turvallisuustarkastuksen toimittamiseen. Poliisilain 2 luvun 13 §:ssä mainitaan menettelytapana muun muassa koulutetun koiran käyttäminen. Käytännössä tarkastuksen tarkoituksen ulottaminen sellaisiin esineisiin, joiden hallussapito tilaisuudessa on laissa kielletty, tarkoittaa sitä, että turvallisuustarkastus voidaan tehdä myös laittomien huumausaineiden varalta, esimerkiksi käyttäen apuna huumekoiraa. Joissakin laillisuusvalvojen ja perustuslakivaliokunnan kannanotoissa on katsottu, että koiran käyttäminen valvonnassa ja tarkastuksissa tarkoittaa varsin vähäistä puuttumista kohdehenkilön vapauspiiriin (Ks. esim. AOK 29.12.2005, Dnro 907/1/04). Monilla huumausaineiksi luokiteltavilla aineilla on lääketarkoituksessa olemassa myös lailliset markkinat, joten myös tästä syystä sääntelyllä on merkitystä yksityisyydensuojan kannalta. Esimerkiksi vankeuslaissa (767/2005) säädetään alueellisesti rajatusta virkamiehen oikeudesta tarkastaa henkilö (vangin osalta 16 luvun 3 §, muun henkilön osalta 17 luvun 2 §) sen varmistamiseksi, että tällä ei ole mukanaan esinettä tai ainetta, jolla voidaan aiheuttaa vaaraa henkilön turvallisuudelle tai vankilan järjestykselle tai jonka hallussapito on muuten laissa tai lain nojalla kielletty. Tarkastus voidaan siten tehdä muun muassa räjähdysaineiden ja päihdyttävien aineiden löytämiseksi. Tarkastuksen suorittaminen ei edellytä konkreettista epäilyä säännöksessä mainittujen esineiden tai aineiden olemassa olosta ja tarkastus voidaan suorittaa esimerkiksi vaatteita tunnustelemalla, metallinilmaisinta, muuta teknistä laitetta tai koulutettua koiraa käyttäen. Perustuslakivaliokunta otti kantaa lain säätämisyjärjestykseen säädettäessä aiemmin voimassa ollutta, asiallisesti vastaavansisältöistä

rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 9 e §:ää. Perustuslakivaliokunta katsoi, että tarkastuksen mahdollistamista on pidettävä melko lievänä puuttumisena laitokseen saapuvan oikeuksiin. Lisäksi perustuslakivaliokunnan mukaan "merkittävää on, että lain säätäminen tekee ennalta selväksi tällaisen tarkastusmahdollisuuden käytettävyyden" (PeVL 12/1998 vp).

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on poliisin toteuttamia henkilöön kohdistuvia tarkastusmenettelyjä koskevassa kannanotossa (EOAK 1870/2013) muistuttanut Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännöstä, jonka mukaan yksityisyyden suojaan puuttuminen voi lailla säätämistäkin huolimatta olla ongelmallista Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan näkökulmasta, jos toimeenpanovallan harkintavaltaa ei ole laissa rajoitettu (Ks. Gillan ja Quinton v. Yhdistynyt kuningaskunta, 12.1.2010). Tässä esityksessä ehdotetuissa säännöksissä olennainen rajoitus sisältyy jo lähtökohtaisesti siihen, että säännöksissä on kyse alueellisesti ja käytännössä myös ajallisesti rajatusta toimivaltuudesta. Lailla säätämisen myötä tilaisuuksiin osallistuvan voidaan edellyttää varautuvan ehdotetun laajuiseen turvallisuustarkastukseen myös poliisin suorittamana. Säännösten mukaan tarkastus tulee kyseeseen vain sillä tavoin ja siinä laajuudessa kuin tilanne välttämättä edellyttää. Tämä edellyttää tilaisuuteen liittyvien riskien arviointia ja tarkastusmenettelyn oikeasuhtaisuuden harkintaa sekä tilaisuuteen liittyvän poliisitoiminnan johtamisen että yksittäisen tarkastustoimenpiteen suorittamisen yhteydessä. Ehdotetun poliisilain 2 luvun 12 a §:n 1 momentin mukaan lähtökohtana ei edelleenkään ole kaikkien tilaisuuksiin osallistuvien tarkastaminen eikä tarkastuksella luvun 13 §:n 2 momentin mukaan saa puuttua tarkastettavan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen enempää kuin tehtävän suorittamiseksi on välttämätöntä. Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetusti tarkastaminen tulee tehdä niin vähän henkilöön ja hänen omaisuuteensa puuttuvalla tavalla kuin on mahdollista, mikä tarkoittaa vähimmän haitan periaatteen korostamista menettelyssä. Tarkastuksessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta, jolla tarkoitetaan muun muassa sitä, että menettelyssä tulisi huomioida henkilön ikä, terveydentila ja häveliäisyysnäkökohdat. Viimeksi mainitulla tarkoitetaan muun muassa, että mahdollisuuksien mukaan turvallisuustarkastuksen suorittajan tulisi olla kohdehenkilön kanssa samaa sukupuolta oleva (Ks. HE 224/2010) vp, s. 82). Suhteellisuusnäkökohdat on siten huomioitu voimassa olevassa turvallisuustarkastuksen toimittamista koskevassa sääntelyssä ja myös näistä kysymyksistä on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 67/2010 vp). Sääntelyn on siten katsottava täyttävän suhteellisuuden vaatimukset käytettävien keinojen näkökulmasta.

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Turvallisuustarkastuksen alueellisesta ulottuvuudesta ja sen piiriin kuuluvista esineistä ja aineista säätäminen tekee selväksi tarkastusmahdollisuuden käytettävyyden ja mahdollistaa näin yksilön näkökulmasta tarkastuksiin varautumisen erilaisiin tilaisuuksiin osallistuttaessa. Edellä todeksi syistä sääntelyn voidaan katsoa täyttävän täsmällisyyden, tarkkarajaisuuden sekä hyväksyttävyyden vaatimukset.

Lakiehdotus voidaan hallituksen käsityksen mukaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että lakiehdotuksesta hankitaan perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

poliisilain 2 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 2 luvun 12 §, 15 §:n 1 momentti ja 22 §:n 1 momentti sekä *lisätään* 2 lukuun uusi 12 a § seuraavasti:

2 luku

Yleiset toimivaltuudet

12 §

Turvallisuustarkastus

Poliisimiehellä on oikeus kiinniottamisen, pidättämisen, vangitsemisen, säilöön ottamisen ja muun henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa, mitä henkilöllä on vaatteissaan tai muuten yllään taikka mukanaan olevissa tavaroissa sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi vaarantaa säilyttämisenä taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Poliisimies voi virkatehtävän suorittamisen yhteydessä tehdä henkilölle tarkastuksen tällaisten esineiden tai aineiden löytämiseksi muussakin tapauksessa, jos se perustellusta syystä on tarpeen poliisimiehen työturvallisuuden ja virkatehtävän suorittamisen varmistamiseksi.

Henkilö tai hänen mukanaan olevat tavarat voidaan vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa myös hänen tunnistamistaan varten tarpeellisen asiakirjan löytämiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettut vaaralliset esineet tai aineet on tarvittaessa otettava pois tarkastettavalta. Pois on otettava myös esineet tai aineet, joiden hallussapito on muuten laissa tai lain nojalla kielletty.

12 a §

Turvallisuustarkastus eräissä tilaisuuksissa

Poliisimiehellä on, sillä tavoin ja siinä laajuudessa kuin tilanne välttämättä edellyttää, oikeus tarkastaa oikeudenkäyntiin sekä erityistä suojelua edellyttävään kokoukseen, erityistä suojelua tai erityistä valvontaa edellyttävään yleisötilaisuuteen tai muuhun vastaavaan tilaisuuteen tai tilaisuuden osallistujien majoitustiloihin saapuva tai sellaisessa tilaisuudessa tai sellaisissa tiloissa paikalla oleva, niistä poistuva taikka tilaisuuden järjestämispaikan tai majoitustilojen välittömässä läheisyydessä oleva henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan sellaisia esineitä tai aineita, joilla voidaan aiheuttaa vaaraa tilaisuuteen osallistuvien tai majoitustiloissa olevien tai muiden henkilöiden turvallisuudelle tai joiden hallussapito tilaisuudessa on muuten laissa tai lain nojalla kielletty.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua tarkastusta ei saa kohdistaa rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettussa kotirauhan suojaamassa paikassa olevaan henkilöön.

Edellä 1 momentissa tarkoitettut esineet tai aineet on tarvittaessa otettava pois tarkastettavalta.

15 §

Haltuun otetun omaisuuden käsittely

Poliisin haltuun 12 §:n 3 momentin, 12 a §:n 3 momentin tai 14 §:n 1 momentin nojalla otetut vaaralliset esineet ja aineet on palautettava haltijalle viipymättä ja viimeistään 14 vuorokauden kuluessa, jollei sitä ennen ryhdytä hallussapitoa koskevan luvan peruuttamiseen taikka 2 tai 3 momentissa tai pakkokeinolain 7 luvussa tarkoitettuun toimenpiteeseen. Poliisin haltuun tämän luvun 14 §:n 2 momentin nojalla otettu esineeseen kuuluva tai siihen liittyvä osa on aina palautettava, jollei kysymyksessä olevaa esinettä kokonaisuudessaan oteta sitä ennen 14 §:n 1 momentin nojalla poliisin haltuun.

22 §

Vieraan valtion virkamiehen toimivalta

Tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla tehdyn sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen (*Schengenin yleissopimus*) 41 artiklassa tarkoitettulla Schengenin säännöstöä soveltavan valtion toimivaltaisella virkamiehellä on oikeus maansa alueella verkseltä tai pakenemasta tavatun rikosentekijän takaa-ajoon Suomen alueella samoin kuin kiinniottoon ja turvallisuustarkastukseen Suomen alueella siten kuin Suomea velvoittavassa Schengenin säännöstössä määrätään. Kulkuneuvon pysäyttämiseen ja turvallisuustarkastukseen sovelletaan lisäksi, mitä 11 §:n 1 momentissa säädetään kulkuneuvon pysäyttamisestä, 12 §:n 1 momentissa tarkastuksesta henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä ja 12 §:n 3 momentissa esineiden ja aineiden poisottamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 20 päivänä huhtikuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Sisäministeri Paula Risikko

Laki

poliisilain 2 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisilain (872/2011) 2 luvun 12 §, 15 §:n 1 momentti ja 22 §:n 1 momentti sekä
lisätään 2 lukuun uusi 12 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

Yleiset toimivaltuudet

Yleiset toimivaltuudet

12 §

12 §

Turvallisuustarkastus

Turvallisuustarkastus

Poliisimiehellä on oikeus kiinniottamisen, pidättämisen, vangitsemisen, säilöön ottamisen ja muun henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa, mitä henkilöllä on vaatteissaan tai muuten yllään taikka mukanaan olevissa tavaroissa sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi vaarantaa säilyttämisen taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Poliisimies voi virkatehtävän suorittamisen yhteydessä tehdä henkilölle tarkastuksen tällaisten esineiden tai aineiden löytämiseksi muussakin tapauksessa, jos se perustellusta syystä on tarpeen poliisimiehen työturvallisuuden ja virkatehtävän suorittamisen varmistamiseksi.

Henkilö tai hänen mukanaan olevat tavarat voidaan vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa myös hänen tunnistamistaan varten tarpeellisen asiakirjan löytämiseksi.

Poliisimiehellä on tilanteen vaatimin tavoin ja edellyttämässä laajuudessa oikeus tarkastaa oikeudenkäyntiin sekä erityistä suojelua edellyttävään kokoukseen, yleisötilaisuuteen tai muuhun vastaavaan tilaisuuteen tai tilaisuuden osallistujien majoitustiloihin saapuva tai sieltä poistuva taikka tilaisuuden järjestämispaikan tai majoitustilojen välittömässä läheisyydessä oleva henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat sen varmis-

Poliisimiehellä on oikeus kiinniottamisen, pidättämisen, vangitsemisen, säilöön ottamisen ja muun henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa, mitä henkilöllä on vaatteissaan tai muuten yllään taikka mukanaan olevissa tavaroissa sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi vaarantaa säilyttämisen taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Poliisimies voi virkatehtävän suorittamisen yhteydessä tehdä henkilölle tarkastuksen tällaisten esineiden tai aineiden löytämiseksi muussakin tapauksessa, jos se perustellusta syystä on tarpeen poliisimiehen työturvallisuuden ja virkatehtävän suorittamisen varmistamiseksi.

Henkilö tai hänen mukanaan olevat tavarat voidaan vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä tarkastaa myös hänen tunnistamistaan varten tarpeellisen asiakirjan löytämiseksi.

Voimassa oleva laki

tamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan sellaisia esineitä tai aineita, joilla voidaan aiheuttaa vaaraa tilaisuuteen osallistuvien tai majoitustiloissa olevien tai muiden henkilöiden turvallisuudelle. Poistuvan henkilön tarkastaminen edellyttää tilaisuudessa tai majoitustiloissa järjestyshäiriönä tai muuten ilmennyttä erityistä syytä.

Edellä 1 ja 3 momentissa tarkoitettujen vaaralliset esineet tai aineet on tarvittaessa otettava pois tarkastettavalta. Pois on otettava myös esineet tai aineet, joiden hallussapito on muuten lain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen nojalla kielletty.

Ehdotus

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen vaaralliset esineet tai aineet on tarvittaessa otettava pois tarkastettavalta. Pois on otettava myös esineet tai aineet, joiden hallussapito on muuten laissa tai lain nojalla kielletty.

12 a §

Turvallisuustarkastus eräissä tilaisuuksissa

Poliisimiehellä on, sillä tavoin ja siinä laajuudessa kuin tilanne välttämättä edellyttää, oikeus tarkastaa oikeudenkäyntiin sekä erityistä suojelua edellyttävään kokoukseen, erityistä suojelua tai erityistä valvontaa edellyttävään yleisötilaisuuteen tai muuhun vastaavaan tilaisuuteen tai tilaisuuden osallistujien majoitustiloihin saapuva tai sellaisessa tilaisuudessa tai sellaisissa tiloissa paikalla oleva, niistä poistuva taikka tilaisuuden järjestämispaikan tai majoitustilojen välittömässä läheisyydessä oleva henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan sellaisia esineitä tai aineita, joilla voidaan aiheuttaa vaaraa tilaisuuteen osallistuvien tai majoitustiloissa olevien tai muiden henkilöiden turvallisuudelle tai joiden hallussapito tilaisuudessa on muuten laissa tai lain nojalla kielletty.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua tarkastusta ei saa kohdistaa rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettussa kotirauhan suojaamassa paikassa olevaan henkilöön.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen esineiden tai aineiden on tarvittaessa otettava pois tarkastettavalta.

15 §

Haltuun otetun omaisuuden käsittely

Poliisin haltuun 12 §:n 4 momentin tai 14 §:n 1 momentin nojalla otetut vaaralliset esi-

15 §

Haltuun otetun omaisuuden käsittely

Poliisin haltuun 12 §:n 3 momentin, 12 a §:n 3 momentin tai 14 §:n 1 momentin nojal-

Voimassa oleva laki

neet ja aineet on palautettava haltijalle viipymättä ja viimeistään 14 vuorokauden kuluessa, jollei sitä ennen ryhdytä hallussapitoa koskevan luvan peruuttamiseen taikka 2 tai 3 momentissa tai pakkokeinolain 7 luvussa tarkoitettuun toimenpiteeseen. Poliisin haltuun tämän luvun 14 §:n 2 momentin nojalla otettu esineeseen kuuluva tai siihen liittyvä osa on aina palautettava, jollei kysymyksessä olevaa esinettä kokonaisuudessaan oteta sitä ennen 14 §:n 1 momentin nojalla poliisin haltuun.

22 §

Vieraan valtion virkamiehen toimivalta

Tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla tehdyn sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen (*Schengenin yleissopimus*) 41 artiklassa tarkoitettulla Schengenin säännöstöä soveltavan valtion toimivaltaisella virkamiehellä on oikeus maansa alueella verekseltä tai pakenemasta tavatun rikoksenteikijän takaa-ajoon Suomen alueella samoin kuin kiinniottoon ja turvallisuustarkastukseen Suomen alueella siten kuin Suomea velvoittavassa Schengenin säännöstössä määrätään. Kulkuneuvon pysäyttämiseen ja turvallisuustarkastukseen sovelletaan lisäksi, mitä 11 §:n 1 momentissa säädetään kulkuneuvon pysäyttämisestä, 12 §:n 1 momentissa tarkastuksesta henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä ja 12 §:n 4 momentissa vaarallisten esineiden ja aineiden poisottamisesta.

Ehdotus

la otetut vaaralliset esineet ja aineet on palautettava haltijalle viipymättä ja viimeistään 14 vuorokauden kuluessa, jollei sitä ennen ryhdytä hallussapitoa koskevan luvan peruuttamiseen taikka 2 tai 3 momentissa tai pakkokeinolain 7 luvussa tarkoitettuun toimenpiteeseen. Poliisin haltuun tämän luvun 14 §:n 2 momentin nojalla otettu esineeseen kuuluva tai siihen liittyvä osa on aina palautettava, jollei kysymyksessä olevaa esinettä kokonaisuudessaan oteta sitä ennen 14 §:n 1 momentin nojalla poliisin haltuun.

22 §

Vieraan valtion virkamiehen toimivalta

Tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla tehdyn sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen (*Schengenin yleissopimus*) 41 artiklassa tarkoitettulla Schengenin säännöstöä soveltavan valtion toimivaltaisella virkamiehellä on oikeus maansa alueella verekseltä tai pakenemasta tavatun rikoksenteikijän takaa-ajoon Suomen alueella samoin kuin kiinniottoon ja turvallisuustarkastukseen Suomen alueella siten kuin Suomea velvoittavassa Schengenin säännöstössä määrätään. Kulkuneuvon pysäyttämiseen ja turvallisuustarkastukseen sovelletaan lisäksi, mitä 11 §:n 1 momentissa säädetään kulkuneuvon pysäyttämisestä, 12 §:n 1 momentissa tarkastuksesta henkilökohtaiseen vapauteen kohdistuvan toimenpiteen yhteydessä ja 12 §:n 3 momentissa esineiden ja aineiden poisottamisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .